

הליכות עולם לוי

לעילוי נשמת ר' יהודה ומטילדה לוי ז"ל

(חבוקק ג'ו')

פרשת נח

זמן ר"ת	צאת השבת	חלוקת נרות	לוח אור החיים
19:20	18:40	17:50*	י-ם
19:16	18:38	17:48	ת"א
19:17	18:39	17:49	חיפה
19:19	18:40	17:50	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 17:30

זכות התורה מונעת מבול

אינם שווים לנו, וניתן דוגמא מגזל, כתב הרמב"ם (פ"ט ממלכים ה"ט) בן נח חייב על הגזל בין שגזל עכו"ם בין שגזל ישראל, ואחד הגזל או הגונב ממון או גונב נפש או הכובש שכר שכיר וכיוצא בו אפילו פועל שאכל שלא בשעת מלאכה על הכל הוא חייב, והרי הוא בכלל גזלן מה שאין כן בישראל. וכן חייב על פחות משה פרוטה, ובן נח שגזל פחות משה פרוטה ובא אחר וגזלה ממנו, שניהן נהרגין עליה. עכ"ל. הרי שבן נח מתחייב מיתה גם על הקטנות, מה שאצל ישראל אינו חייב מיתה על גזל אלא להשיב את הגזילה, וגם להשיב אינו מתחייב בפחות משה פרוטה. ומעתה נאמר גם בדין גוי שעסק בתורה, הגם שלא חיסר מאיתנו דבר, ובדין ישראל כל שלא חיסר מחבריו דבר הרי זה אינו גזל ואינו חייב עליה, מ"מ בדין הגוים חייבים אפילו בגזל כזה שאינו חיסרו, וזה חידוש התורה בגוי, שלא רק בשיעור מתחייב אלא אפילו בצורת הגזילה. וא"כ הרי אנו רואים שיש דינים מסועפים גם בדין שבע מצוות בני נח שאותם צריכים הגוים ללמוד, ומכיון שלא קיבלו את התורה מה טענה יש עליהם.

ונראה פשוט שהעבירו במסורת אצלם את המצוות הללו ופרטיהם, מאדם לשת ומשת ואנוש וכן הלאה בעשר הדורות שמאדם ועד נח, שנכתבו בסוף פרשת בראשית, וגם נח עצמו היה מוכיחם ומלמדם אלא שלא רצו לקבל ממנו, וכמו שאומרת הגמרא (סנהדרין ק"ח:). נח הצדיק מוכיח אותם ואמר להם דברים שהם קשים כלפידים והיו מבזין אותם, ע"ש. וכן אמרו רבותינו (שם נ"ט). רבי מאיר אומר מניין שאפילו עובד כוכבים ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול, שנאמר אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים לויים וישראלים לא נאמר אלא האדם, וביארה הגמרא שמדובר בשבע מצוות בני נח. [ועיין בתוספות חגיגה י"ג, ד"ה אין מוסרין] שכתבו שיש מצוה ללמדם את שבע מצוות בני נח.

ומכאן נלמד את החיוב ללמוד תורה, שבסופו של דבר מפני שלא למדו מידה זו הביאה לבני נח להגיע לשפל המדרגה למעשים נוראים, ומכל שכן עם ישראל, שמצויות על קיום כל מצוות התורה בכלל ובפרט לעסוק בתורה, והנה יזכר לטוב מרן ג"ע ותפארתנו פאר הדור והדרו רבנו עובדיה יוסף צוק"ל וזיע"א, שהשבוע ביום ג' חשון חל יום פטירתו, שמסר נפשו ללמד תורה לעם ישראל, ולהחדיר את הערך לתורה לכל שכבות הציבור בידוע שזה ורק זה יביא לשינוי אמיתי, לתשובה ומעשים טובים וממילא לגאולה השלימה, ולכן פעל ועשה בכל התחומים לרומם את קרן התורה, שזה רק מה שיביא לרומם ולהגביה למעלה את קרן ישראל, לא כח ולא עוצמה, לא ימין חזקה ולא שמאל חלשה, שכל אלו אינם משנים את מצבם של עם ישראל, רק התורה הקדושה, ולכן חובה עלינו לעסוק בתורה ולרומם את קרנה בכל כוחנו, לפתוח עוד שיעור תורה ולקבץ אנשים לשיעורים, ובזכות זה נזכה במהרה לגאולה השלימה. אכ"ר.

בפרשתנו אנו קוראים על המבול שהשמיד את העולם כולו, ושה' השאיר את נח ובניו ומהם יצאו כל בני העולם, ואשר על כן הם נקראים על שמם בני נח, והנה כידוע בני נח נצטוו שבעה מצוות והם הנקראים שבע מצוות בני נח, אולם האמת היא שכבר מימות אדם הראשון נצטוו שש מצוות, ואחר המבול נוספה להם מצוה אחת, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ט מהלכות מלכים ה"א) וז"ל: על ששה דברים נצטווה אדם הראשון: א. על עבודה, ב. ועל ברכת השם, ג. ועל שפיכות דמים, ד. ועל גילוי עריות, ה. ועל הגזל, ו. ועל הדינים. אע"פ שכולן הן קבלה בדין ממש רבינו והדעת נוטה להן מכלל דברי תורה יראה שעל אלו נצטוו הוסיף לנח אבר מן החי שנאמר אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו נמצאו שבע מצוות. עכ"ל.

והנה כידוע שתי עבירות חמורות מתוך השבע היו לדור המבול, עריות וגזל, ורק שנחתם גזר דינם על הגזל, אלא שיש להבין הרי עוד לא ניתנה תורה, ומניין להם לבני נח לדעת את שבע מצוות בני נח והלכותיהם, ואם תאמר שהם מצוות שכליות שכל אחד צריך להבינם בשכלו, הנה הלומד דברי הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק ט') יראה שיש לגוים מה ללמוד ויש להם הלכות ופרטי הלכות. ודוגמא לכך, הנה אמרו רבותינו (סנהדרין נ"ט). אמר רבי יוחנן עובד כוכבים שעוסק בתורה חייב מיתה, שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה, לנו מורשה ולא להם, והקשתה הגמרא א"כ נאמר שיש שמונה מצוות לבני נח, שיש להם איסור נוסף והוא לעסוק בתורה, ומתרתה הגמרא למי שמסביר שמורשה לשון מורשה, א"כ זה נכלל באיסור גזל, שאסור להם לגזול את התורה מאיתנו. ולמי שדורש מורשה לשון מאורסה, א"כ זה נכלל באיסור עריות שהלומד תורה כאילו בא על נערה המאורסה.

והנה היעב"ץ בהגהותיו לש"ס הקשה וז"ל: יש לדקדק מה ענין גזל, והלא אין גזל אלא כעין ויגזול את החנית מיד המצרי, שחיסרו דבר, וכאן מה אנו חסרים אם עוסק בה, כלום לקח התורה מידינו בכך. ותירץ היעב"ץ שמדובר בגוי העוסק בתורה שיושב ודורש בה ומפרש סתומותיה, ומה שהיה ראוי לישראל לאמרו וקדם הוא וזכה, היינו ודאי כעין גזלה. עכ"ל. והיינו שהיעב"ץ מקשה הלא את התורה אי אפשר לגזול מאיתנו, ומשיב שאפשר גם אפשר על ידי שיחדש בה הגוי דבר וקדם הוא לישראל, וכאילו גנב את חידושו. [ואולם לענ"ד הדברים תמוהים, האחד שלפי דבריו נמצא שלא כל גוי שעוסק בתורה חייב מיתה, רק אם הוא מחדש בה, אבל גוי שעוסק בתורה בלא חידושים אינו חייב מיתה. ועוד, שהלא על התורה הקדושה נאמר הלא כה דברי כאש נאום ה', ואם לא שהקב"ה מלמד את התורה לעם ישראל אינם יכולים ללמוד אותה שהיא רוחנית ועמוקה, וזוה מסבירים מדוע ישנו מלאך המלמד תורה את העובר במעי אימו (כמבואר בגיזה ל"א), והלא מיד לאחר מכן משכיחו ומה הועיל בלימודו, אלא מבארים שהתורה כאש ואין שכל אנוש יכול להשיגה, ורק ע"י שעסק בתורה במעי אימו אע"פ ששכחה כבר היא נבלעה באבריו ויכול הוא אח"כ ללמוד ולהבינה, וא"כ כל זה לא שייך בגוי].

ואולם חשבתי לבאר בס"ד בדרך אחרת, הנה כידוע אין דיני גוי וישראל שווים לגמרי, והיינו גם במה שהם נאסרו כמונו

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

בחסות
לוח ביסן
מסכים ודיונים
לחיי נוכח ושיחית
077-223555

להצלחת חן ואמיניאן בת רחל בכל, ולהצלחת כלל ישראל הנמצאים בכל מקום ואחר, הישמרו ויצלם מכל לעילוי נשמת סבתי הזקנה הכשרה מרת עישה לוי בת רחל, י"ח תשרי תשל"ד, תנצב"ה.

הליכות וזהלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לחודש מרחשון

שם החודש-ירח בול

א. חודש מרחשון הוא החודש השמיני למנין החודש מניסן, [ולדעת ר' אליעזר שמונים החודשים מתשרי הוא החודש השני, וכן נזכר בפרשתנו, פרשת נח (ו' י"א) בַּשָּׁנָה שֶׁשׁ מֵאוֹת שָׁנָה לְחַיֵּי נֹחַ בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בְּשִׁבְעָה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ בַּיּוֹם הַזֶּה נִבְקְעוּ כָּל מַעֲיָנוֹת תְּהוֹם רָבָה, וכמבואר בפירושו רש"י, ואולם עיין בתרגום יונתן שכותב שזה היה קודם יציאת מצרים ואז היו מונים לתשרי], ואולם בנביא הוא נקרא בשם ירח בול וכמו שנאמר (מלכים א', ו' ל"ח): וּבַשָּׁנָה הָאֵסֶת עָשָׂה בְּנֵרָח בּוֹל הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי. וכתב בספר התודעה (פרק י') שנקרא 'בול' לג' טעמים: א. לפי שבחדש זה העשב בלה בשדה ובוללין לבהמה מהבית, כלומר: מערבבים לה מרעה מן המספוא אשר בבית. ב. ויש אומרים שהוא מלשון יבול שבחדש זה מתחילה החרישה והזריעה. ג. ויש אומרים מלשון מבול, שבחדש הזה יורדים על הרוב גשמים הרבה. ובמדרש אמרו, מפני שבחדש זה התחיל המבול, לכך נגזר עליו שיהא בו מטר וגשם למכביר. עכ"ל. [אולם בספר הכתב והקבלה (ויקרא כ"ו ד') כתב שחודש חשון נקרא בשם בול, על שם שבו יתבולו וירקבו צמחי השדה, וגם המבול נקרא כן מפני שבילה והפסיד את כל העולם, וגם העולם נקרא תבל מפני שעתידי להתבלות, וגם היבול נקרא כך, מפני שלפני ציטומה הוא מתבלה ונרקב, נמצא השורש לכולם הוא בלה, היינו מלשון בילוי וכילוי, ודבריו נאמנו מאוד, ע"ש בהרחבה. ואח"כ ראיתי שזו בעצם דעה ראשונה בירושלמי (ר"ה פ"א ה"ב) וז"ל: בירח בול שבו העלה נובל, והביאה עוד דעה: והארץ עשויה בולות בולות, דהיינו בורות בורות מחמת הגשמים, ואח"כ הביאה דעה נוספת: שבו בוללים לבהמה מתוך הבית, והיינו מפני שנבל בשדות מביאים לה מן הבית וזה כדברי ספר התודעה].

מרחשון

ב. ואולם שם החודש שנתקבל הוא השם 'מרחשון', שעלה עם הגולים מבבל, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ראש השנה פ"א ה"ב) שמות חדשים עלו בידם מבבל. ויש שקוראים לו חשון. [ואולם ברוב ככל המקורות הקדמונים הוא נקרא בשם מרחשון, שכן עיין בספר יצירה (פ"ה מ"ג) וכן בגמרא (עיין לדוגמא ספחים צ"ג, ר"ה ז. תענית ה., ועוד הרבה), ואפילו פעם אחת לא נכתב בגמרא בשם חשון, וכן בספרי הרמב"ם כולם נזכרו בשם מרחשון, ועוד הרבה ספרי ראשונים. ואולם בספרי האחרונים הוא נקרא לרוב בשם חשון, אולם בכתיבת הגטין והכתובות מקפידים לכותבו בשם מרחשון, וכמו שמבואר ברמ"א בהגהת השלחן ערוך (אה"ע ס' קכ"ו סעי' ז), ועיין עוד בשו"ע (או"ח ס' תק"ט) ועוד, שבכולם נכתב מרחשון, חוץ ממקום אחד בחז"מ (ס' מ"ג סעי' י"ט)]. וכתב הפרי חדש (אה"ע ס' קכ"ו סעי' ז) שנקרא מרחשון על שם הגשמים, ש'מר' פרושו טיפת מים, כמו שנאמר (ישעיה מ' ט"ו) הֵן גֹּיִם כְּמַר מְדָלִי, וחשון הוא זמן ירידת הגשמים. [וכתב שם שאע"פ כן צריך לכתוב בשטרות מרחשון במילה אחת ולא בשתי מילים]. ובספר מועד לכל חי (ס' כ"ו אות ד') כתב שנקרא מרחשון, על שם שנפטרה בו אמא רחל. והביא עוד טעם אחר על שם שאין בו יום טוב ולא נזכר שם החודש בשום אופן. [והיינו שמפרש מר מלשון מרירות ונותן לכך שני טעמים מצד פטירת רחל אימנו, ומצד שאין בו יום טוב ולא נזכר בנביא, אך גם הוא מסכים שהטעם הפשוט הוא כדברי הפרי חדש, ע"ש ונראה מדבריו שמפריד המילה לשתיים מר חשון, ואולם מדברי הגמרא והראשונים נראה שהם מחוברים וכדברי הפרי חדש]. עוד כתב בספר התודעה (שם) שנקרא מרחשון שעל פי הפשט, 'מרחשון' הוא תרגום של החודש השמיני. [כנראה כוננו לתרגום מהשפה הפרסית שעימה עלו מבבל]. ובספרי החסידות מובא בדרך רמז שנקרא מרחשון מלשון רחושי מרחשן שפוותיהו, דהיינו שהשפתים עדיין רוחשות תפלה מהימים הנוראים וחג הסוכות שעברו עלינו. [כן הובא

בספר תפארת שמואל (ס"פ בראשית) בשם המגיד מקוזניץ, ובספר אמרי אמת (בראשית תרצ"ב) בשם ר' בונם. ויש קצת שינויים ביניהם עיין בדבריהם].

מזל החודש וימיו

ג. מזלו של חדש חשון הוא עקרב, וכמו שנאמר בספר יצירה (פרק ה' מ"א), ובטעם הדבר כתב בספר התודעה (פרק י') שהעולם צמא בו לגשם כעקרב שהוא צמא למים. ראש חודש חשון תמיד שני ימים, שכן תשרי לעולם ל' יום, ואולם ימות חודש חשון פעמים ל' ופעמים כ"ט, בשנה שלימה הוא מלא, ובשנה חסירה או כסדרה הוא חסר. [עיין בטור ס' תכ"ח].

תעניות בה"ב

ד. יש נוהגים להתענות בתחילת חודש חשון שני חמישי ושני (שו"ע ס' תצ"ב), והטעם בכדי לכפר על חג הסוכות, שאם נהגו בו קלות ראש והגיעו לדבר עבירה מתוך משתה ושמחה, יבואו תעניות אלו ויכפרו (כמבואר בטור ס' תקס"ו). ומנהג זה היה מצוי בשעתו באשכנז אצל כולם [כמו שמוכח מדברי הטור ובית יוסף (ס' תקס"ו)], וכיום הוא התבטל ולא נשאר בידם רק הסליחות שעושים בימים אלו, ואולם הספרדים לא נהגו בזה מעולם לא בתענית ולא בסליחות.

י' חשון - יום לידת גד

ה. כתב בספר מועד לכל חי (ס' כ"ו אות ה') החודש הזה שבטו נפתלי, וראוי לרוץ בו לדבר מצוה כמדתו אילה שלוחה, וביום י' לחודש שנולד גד (כמבואר בפירושו רבנו בחיי שמות א' ו') יהיה היום הזה למזל טוב לכל העושה דבר, וביום טובה יהיה טוב, כי זכות גד חופף עליו כל היום ההוא. וכן כל חדש כסליו, כי מזלו גד יהיה מוצלח להרים מזלו, לכל עסקיו וכל ענייניו, בעזרתו יתברך שמו. עכ"ל. [וא"כ טוב למי שרוצה להתחיל בעסק או בשידוך או בכל דבר להתחיל ביום הזה, או בחודש כסלו כולו].

יום פטירת רחל אימנו

ו. יום י"א בחשון הוא יום פטירת רחל אימנו [שכן מבואר בפירושו רבנו בחיי (על התורה שם) שביום זה נולד בנימין, והלא רחל מתה ביום לידת בנימין, ואין להקשות מדברי רש"י בפרשת ויחי (בראשית מ"ח ז') שהביא מדברי ר' משה הדרשן וז"ל: ולא תאמר שעכבו עלי גשמים מלהוליקה ולקברה בחברון עת הגרדי היה שהארץ חלולה ומנוקבת ככברה. עכ"ל. ומשמע א"כ שפטירת רחל אימנו היתה בקיץ שאין גשמים והדרכים יבשות, לענ"ד אינו קשה, ואדברה מכאן ראה ש"א חשון הוא תקופת פטירתה, שכן אם היה קיץ באותה העת מנין לו ליעקב אבינו שיוסף יחשוב שלא קברה מפני הגשמים שצריך להוציא מדעתו זאת, אלא מכאן ראה שזמן פטירתה היה בעת הגשמים, והיינו בחשון שבו מתחילים הגשמים לירד, ויכול היה יעקב לדחות את יוסף בטענה זו, אלא דבר אמת בלבבו ואמר לו שבאמת באותה שנה עת הגרדי היה, ונמשך הקיץ עד אמצע חשון ועדיין לא ירדו גשמים, ומאחר שכל הדרכים היו יבשות היה יכול לקבורה, אלא שע"פ הדבור קברה וכו', ודו"ק]. וכתב בספר מועד לכל חי (שם אות ד') שראוי והגון שיתקנו לעשות לימוד גדול בכנופיית גדולה בליל י"א חשון ויומו על מצבת קבורת רחל, כדי לעורר זכות רחל מבכה על בניה, ויקיים הקב"ה הבטחתו אליה ושבו בנים לגבולם. ומה טוב שמי שהוא מתופסי התורה ילמוד כהיום הזה בכל מקום שהוא במאמרי הש"ס והמדרשים המדברים ברחל אמנו, כי דבר בעתו מה טוב, ועל ידי זה זכותה תהא מגן וצינה בעדינו אמן כן יהי רצון. עכ"ל. [וכבר סידרנו את כל מאמרי חז"ל בעלון מיוחד לכך, ובל"ג נפיצו גם השנה ומי שירצה יוכל לקבלו דרך המייל]

